

Sygn. akt III AUa 584/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 listopada 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Małgorzata Pasek
	sędzia Elżbieta Czaja sędzia (del.) Danuta Dadej-Więsyk (spr.)
Protokolant: st. prot. sądowy Joanna Malena	

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2019 r. w Lublinie

sprawy Z. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji Z. L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 10 czerwca 2019 r. sygn. akt IV U 181/19

oddala apelację.

Danuta Dadej-Więsyk Małgorzata Pasek Elżbieta Czaja

III AUa 584/19

UZASADNIENIE

Decyzją z 18 lutego 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., działając na podstawie art. 24 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przyznał Z. L. prawo do emerytury od(...), tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. Jednocześnie organ rentowy odmówił Z. L. prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach wskazując, że ubezpieczony nie udowodnił co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Wyrokiem z dnia 10 czerwca 2019 roku Sąd Okręgowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie Z. L. od decyzji z dnia 18 lutego 2019 roku.

Sąd Okręgowy ustalił, iż Z. L. w dniu(...)ukończył 60-ty rok życia. W dniu 20 maja 2014r. wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury (wniosek o emeryturę z 20 maja 2014r. – akta emerytalne). Na podstawie przedłożonych do wniosku dokumentów organ rentowy ustalił, że na dzień 1 stycznia 1999r. ubezpieczony udowodnił staż ubezpieczeniowy, uzupełniony okresem pracy w gospodarstwie rolnym, w wymiarze 25 lat. Ponadto organ rentowy ustalił, że ubezpieczony nie wykazał, iż do dnia 1 stycznia 1999r. osiągnął staż pracy w szczególnych warunkach w wymiarze co najmniej 15 lat. Z uwagi na brak wymaganego ustawą stażu pracy w szczególnych warunkach decyzją z 7 lipca 2014r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu przyznania emerytury (decyzja z 7 lipca 2014r. k.41 akt emerytalnych za wnioskiem o emeryturę we wcześniejszym wieku emerytalnym).

W dniu 6 sierpnia 2014r. ubezpieczony złożył w organie rentowym świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach wystawione w dniu 7 lipca 2014r. przez Miejskie Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. będące następcą prawnym Kombinatu (...), z którego wynika, że ubezpieczony był zatrudniony w powyższym Kombinacie od 13 grudnia 1972r. do 30 czerwca 1989r., z czego w okresach od 14 marca 1973r. do 30 października 1973r., od 2 maja 1977r. do 23 września 1981r. i od 1 kwietnia 1983r. do 30 września 1987r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace, o których mowa w Dziale V poz.1 wykaz A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W oparciu o powyższe świadectwo, w dniu 13 sierpnia 2014r. organ rentowy wydał nową decyzję, w której ponownie odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym wskazując, że po zaliczeniu do stażu pracy w szczególnych warunkach okresów wymienionych w tym świadectwie staż pracy w szczególnych warunkach wynosi 9 lat, 6 miesięcy i 11 dni, co w dalszym ciągu oznacza niespełnienie warunków do nabycia emerytury na podstawie art.184 ustawy o emeryturach u rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (decyzja z 13 sierpnia 2014r. i świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach z 7 lipca 2014r. k.30-31 w/w akt emerytalnych).

W tej samej dacie ,tj. w dniu 6 sierpnia 2014r. ubezpieczony złożył odwołanie od powyższej decyzji z 7 lipca 2014r. Sprawa toczyła się przed Sądem Okręgowym w Siedlcach pod sygnaturą akt IV U 930/14. Wyrokiem z 30 czerwca 2015r. Sąd Okręgowy oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji odmawiającej ubezpieczonemu stwierdzając, że ubezpieczony nie udowodnił, iż do dnia 1 stycznia 1999r. osiągnął 15-letni staż pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. W uzasadnieniu wyroku Sąd wskazał, że do pracy w warunkach szczególnych podlega zaliczeniu okres od 8 maja 1972r. do 17 listopada 1972r., co stanowi 6 miesięcy i 9 dni jako okres zatrudnienia ubezpieczonego w (...) w N. na stanowisku traktorzysty. Przeprowadzone przez Sąd dowody nie pozwoliły jednak na ustalenie, że do tej kategorii zatrudnienia należy zaliczyć cały okres zatrudnienia ubezpieczonego w Kombinacie (...), tj. również te okresy, które nie zostały ujęte w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach z 7 lipca 2014r., bowiem w okresach przerw między uwzględnionymi okresami pracy na stanowisku montera instalacji sanitarnych ubezpieczony nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach. Sąd podkreślił, że po zsumowaniu okresu 6 miesięcy i 9 dni pracy w charakterze traktorzysty z okresem uznanym przez organ rentowy z tytułu pracy w Kombinacie (...), tj. 9 lat, 6 miesięcy i 11 dni ubezpieczony nie wykazał stażu pracy w warunkach szczególnych w wymiarze co najmniej 15 lat (wyrok Sądu Okręgowego w Siedlcach z 30 czerwca 2015r. wraz z uzasadnieniem k.33 i 36-41 akt sprawy o sygn. IV U 930/14). Apelacja ubezpieczonego od powyższego wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach została oddalona przez Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z 21 stycznia 2016r. (sygn. akt III AUa 918/15). W uzasadnieniu rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny powołał się na prawidłowe ustalenia Sądu Okręgowego, z których wynikało, że pomimo zaliczenia okresu zatrudnienia w (...) w N. w wymiarze 6 miesięcy i 9 dni ubezpieczony nie udowodnił, iż na dzień 1 stycznia 1999r. osiągnął 15-letni staż pracy w szczególnych warunkach. Nadto Sąd Apelacyjny wskazał, że do stażu pracy w szczególnych warunkach ubezpieczonego należało zaliczyć okres odbywania przez niego zasadniczej służby wojskowej od (...) do(...), gdyż bezpośrednio po nim ubezpieczony podjął pracę w szczególnych warunkach na stanowisku montera instalacji sanitarnych. Powyższe pozostawało jednak bez wpływu na ostateczny wynik sprawy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 21 stycznia 2016r. wraz z uzasadnieniem k.66 i 69-75 akt sprawy IV U 930/14).

W dniu 15 stycznia 2019r. ubezpieczony wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z wnioskiem o emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym wraz z rekompensatą z tytułu pracy w szczególnych warunkach (wniosek o emeryturę z 15 stycznia 2019r. k.1-3 akt emerytalnych).

Po rozpoznaniu powyższego wniosku decyzją z 18 lutego 2019r. organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od (...), tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego i ustalił, że kwota emerytury ubezpieczonego wynosi 2 311,48 złotych brutto miesięcznie. Nadto organ rentowy wskazał, że przy ustaleniu wysokości emerytury nie uwzględniono rekompensaty, gdyż ubezpieczony nie udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (decyzja z 18 lutego 2019r. o przyznaniu emerytury k.6-7 akt emerytalnych za bieżącym wnioskiem emerytalnym).

Sąd Okręgowy wskazał, iż Z. L. był zatrudniony w Kombinacie (...) od 13 grudnia 1972r. do 30 czerwca 1989r., a zatem przez 6 lat, 6 miesięcy i 17 dni w pełnym, z tym że w okresie od(...) do(...) odbywał zasadniczą służbę wojskową (świadczenie pracy z 26 czerwca 1989r. k.46 akt osobowych). Kombinat (...) zajmował się montażem instalacji sanitarnych do wody, centralnego ogrzewania. Były to instalacje zarówno na zewnątrz, jak i wewnątrz obiektów – głównie w nowo budowanych lokalach mieszkalnych.

Ubezpieczony został zatrudniony w powyższym przedsiębiorstwie na podstawie umowy o pracę zawartej w dniu 13 grudnia 1972r. na 7 dniowy okres próbny, a po jego upływie na czas nieokreślony. W umowie wskazano, że ubezpieczony zostaje przyjęty w celu przyuczenia do zawodu montera (umowa o pracę z 13 grudnia 1972r. k.6 akt osobowych). W dniu 15 lutego 1973r. ubezpieczony ukończył wewnątrzzakładowy kurs przyuczenia do zawodu montera instalacji sanitarnych (zaświadczenie z 15 lutego 1973r. k.8 akt osobowych) i w związku z tym został skierowany od dnia 13 marca 1973r. do pracy na stanowisku montera instalacji sanitarnych, co zostało potwierdzone w piśmie pracodawcy z 27 lutego 1973r. (pismo pracodawcy z 27 lutego 1973r. k.7 akt osobowych). Na stanowisku montera ubezpieczony pracował do 30 października 1973r. W piśmie z 27 października 1973r. ubezpieczony wystąpił do pracodawcy o przeniesienie go z budowy (gdzie wykonywał pracę montera instalacji sanitarnych) do pracy w transporcie w charakterze traktorzysty wskazując, że ma prawo jazdy ciągnikowe i chciałby pracować w tym zawodzie. Podanie ubezpieczonego zostało zaakceptowane przez kierownika bazy transportu w dniu 30 października 1973r. z adnotacją o przyjęciu do pracy na stanowisko ładowacza (podanie ubezpieczonego o przeniesienie do pracy w bazie transportu k.10-11 akt osobowych). Na stanowisku ładowacza ubezpieczony był zatrudniony do chwili powołania do odbycia zasadniczej służby wojskowej, tj. do 21 kwietnia 1975r. (karta obiegowa zwolnienia z pracy na stanowisku ładowacza w związku ze służbą wojskową k.15 akt osobowych). W dniu(...) ubezpieczony zakończył odbywanie zasadniczej służby wojskowej i w dniu 2 maja 1977r. zawarł z pracodawcą nową umowę o pracę, zgodnie z którą od 2 maja 1977r. ubezpieczony został zatrudniony na stanowisku montera (umowa o pracę z 2 maja 1977r. k.21 akt osobowych). Na stanowisku montera ubezpieczony pracował do 23 września 1981r. W dniu 22 września 1981r. ubezpieczony skierował do pracodawcy podanie o przeniesienie do pracy w magazynie. Podanie to zostało pozytywnie zaopiniowane przez kierownika działu kontroli jakości (podanie ubezpieczonego z 22 września 1981r. k.27 akt osobowych) i z dniem 24 września 1981r. ubezpieczony został przeniesiony do działu kontroli jakości na stanowisko pracownika magazynowego (pismo pracodawcy o przeniesieniu z dniem 24 września 1981r. do działu kontroli jakości k.28 akt osobowych i angaż na stanowisku pracownika magazynowego z 1 lipca 1982r. k.29 akt osobowych). Na stanowisku pracownika magazynowego ubezpieczony pracował do 31 marca 1983r., w tym czasie w okresie od 1 grudnia 1982r. przez trzy miesiące pełnił obowiązki zastępcy kierownika magazynu w związku z urlopem kierownika magazynu (pismo pracodawcy z 10 grudnia 1982r. o powierzeniu ubezpieczonemu na okres trzech miesięcy obowiązków zastępcy kierownika magazynu k.35 akt osobowych). Z dniem 1 kwietnia 1983r. pracodawca ponownie powierzył ubezpieczonemu stanowisko montera instalacji sanitarnych i na stanowisku tym ubezpieczony pracował do 30 września 1987r. (pismo z 15 kwietnia 1983r. o powierzeniu ubezpieczonemu z dniem 1 kwietnia 1983r. obowiązków montera instalacji sanitarnych i angaż z 18 października 1985r. i 1 października 1983r. na stanowisku montera instalacji sanitarnych k.32 i 36 akt osobowych). Z dniem 1 października 1987r. pracodawca powierzył ubezpieczonemu stanowisko kontrolera jakości produkcji w ramach magazynu i na stanowisku tym ubezpieczony pracował do końca zatrudnienia w powyższym przedsiębiorstwie, tj. do 30 czerwca 1989r. (pismo pracodawcy z 1

października 1987r. o powierzeniu ubezpieczonemu z dniem 1 października 1987r. obowiązków kontrolera jakości k.39 akt osobowych i angaż z 30 kwietnia 1988r. na stanowisku pracownika magazynu k.40 akt osobowych).

Na stanowisku ładowacza, które zostało powierzone ubezpieczonemu od 1 listopada 1973r. ubezpieczony zajmował się rozładunkiem wagonów, głównie z rurami, którzy przyjeżdżały z huty. Rozładunek był wykonywany ręcznie – rury były przenoszone z wagonów na ciągnik i przewożone do hali. Dział kontroli jakości, w którym ubezpieczony pracował od 24 września 1981r. do 31 marca 1983r. na stanowisku pracownika magazynowego, a później od 1 października 1987r. zajmował się odbieraniem prefabrykatów z produkcji i sprawdzaniem ich jakości - szczelności zbiorników, wanien, grzejników itp. Po sprawdzeniu jakości prefabrykaty były wydawane z magazynu na poszczególne budowy

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie zeznań świadków ze sprawy IV U 930/14: S. K. k.29v-30 tych akt i J. P. k.30-30v tych akt oraz zeznań ubezpieczonego ze sprawy IV U 930/14 k.20v-21v oraz k.31-31v tych akt).

W świetle powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, iż odwołanie Z. L., w świetle treści art. 2 ust. 5 art. 21 ust.1 i 2 oraz art.23 ust.1 i 2 ustawy z 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2015r., poz.965 ze zm.), podlegało oddaleniu.

Sąd I instancji wskazał że rozstrzygnięcie niniejszej sprawy wymagało zbadania, czy ubezpieczony spełnia przesłankę wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach. Podkreślił iż bezsporne jest, że ubezpieczony nie nabył prawa do emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, tj. emerytury w niższym wieku emerytalnym, na podstawie art.184 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także prawa do emerytury pomostowej.

Sąd Okręgowy uznał, że przeprowadzone w sprawie dowody nie dały natomiast podstawy do ustalenia, że do stażu pracy w szczególnych warunkach należy zaliczyć cały okres zatrudnienia ubezpieczonego w Kombinacie (...). Sąd ten wskazał iż za bezsporny należy uznać okres pracy wnioskodawcy na stanowisku montera instalacji sanitarnych w okresach wymienionych w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach z 7 lipca 2014r., czyli w okresach od 14 marca 1973r. do 30 października 1973r., od 2 maja 1977r. do 23 września 1981r. oraz od 1 kwietnia 1983r. do 30 września 1987r., co stanowi 9 lat, 6 miesięcy i 11 dni.

Sąd Okręgowy wskazał iż prawidłowość wskazanych okresów wynika m.in. z akt osobowych wnioskodawcy. Sąd podkreślił, że pierwszy okres pracy w szczególnych warunkach obejmuje czas od 14 marca 1973r. do 30 października 1973r. W okresie trzech miesięcy poprzedzających ten okres, ubezpieczony – jak wynika z akt osobowych – był zatrudniony w celu przyuczenia do zawodu montera instalacji sanitarnych i uczestniczył w wewnątrzzakładowym kursie montera i dopiero po jego zakończeniu od 14 marca 1973r. został zatrudniony na stanowisku montera instalacji sanitarnych i pracował na tym stanowisku do 30 października 1973r. Następnie miała miejsce przerwa w pracy na stanowisku montera instalacji sanitarnych, gdyż od 1 listopada 1973r. do 21 kwietnia 1975r. (do daty powołania do wojska) ubezpieczony pracował na stanowisku ładowacza w bazie transportu przy rozładowywaniu materiałów, głównie rur. Sąd I instancji zaznaczył, że na k.10-11 akt osobowych ubezpieczonego znajduje się jego podanie o przeniesienie z pracy montera na budowie do pracy w bazie transportu, które spotkało się z akceptacją pracodawcy, w wyniku czego ubezpieczony został przeniesiony do pracy na stanowisku ładowacza. W odwołaniu ubezpieczony wskazywał, że w spornych okresach jedynie dodatkowo wykonywał czynności ładowacza – kierowcy wózka akumulatorowego oraz kontrolera jakości produkcji. Tym twierdzeniom przeczą dowody zgromadzone w aktach osobowych ubezpieczonego prowadzonych na bieżąco w toku zatrudnienia. Gdyby praca ładowacza była jedynie dodatkowym zajęciem ubezpieczonego, ubezpieczony nie wnioskowałby o zmianę stanowiska i nie byłoby konieczności zmiany stanowiska pracy ubezpieczonego. Sąd Okręgowy podkreślił, że wiarygodność dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych ubezpieczonego nie budzi wątpliwości. Dokumenty te były sporządzane na bieżąco w toku zatrudnienia, dlatego stanowią miarodajne źródło ustaleń w sprawie. Do pracy na stanowisku montera instalacji sanitarnych ubezpieczony powrócił – jak wynika z akt osobowych - po odbyciu służby wojskowej od 2 maja 1977r. i pracował na nim do 31 marca 1981r., a po tej dacie – znowu na swój wniosek z 22 września 1981r. na k.27 akt osobowych – został przeniesiony do pracy w dziale kontroli jakości. W dniu 1 kwietnia 1983r. pracodawca

ponownie powierzył ubezpieczonemu stanowisko monter instalacji sanitarnych i ubezpieczony pracował na nim do 30 września 1987r. Był to ostatni okres pracy ubezpieczonego na tym stanowisku, gdyż od 1 października 1987r. doszło do zmiany stanowiska pracy na stanowisko kontrolera jakości produkcji, na którym ubezpieczony pracował do końca zatrudnienia w przedmiotowym przedsiębiorstwie (vide: ustalenia faktyczne). W przekonaniu Sądu Okręgowego w świetle dowodów zawartych w aktach osobowych ubezpieczonego, wskazujących niewątpliwie na zmiany rodzaju pracy wykonywanej przez ubezpieczonego, nie sposób przyjąć obecnych twierdzeń ubezpieczonego, że niezależnie od nazwy stanowiska pracy wykonywał pracę monter instalacji sanitarnych. Sąd I instancji podkreślił, że przesłuchani przez Sąd w sprawie IV U 930/14 świadkowie: S. K. i J. P. potwierdzili, że ubezpieczony pracował na stanowisku monter instalacji sanitarnych - przy montażu prefabrykatów, ale zeznania te nie podważają ustaleń płynących z analizy akt osobowych co do pracy ubezpieczonego również na innych stanowiskach. Sąd Okręgowy uznał, że praca wnioskodawcy na stanowiskach ładowacza - kierowcy wózka akumulatorowego i pracownika magazynowego nie może zostać zaliczona do stażu pracy w szczególnych warunkach. Jeśli chodzi o pracę ubezpieczonego na stanowisku ładowacza-kierowcy wózka akumulatorowego i pracownika magazynowego, to - prace te nie zostały wymienione w w/w rozporządzeniu Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. (praca kierowcy wózka akumulatorowego nie odpowiada pracy wymienionej w wykazie A załącznika do rozporządzenia Dział VIII poz.3). Również praca na stanowisku kontrolera jakości produkcji w magazynie nie może zostać zaliczona do pracy w szczególnych warunkach. Praca na tym stanowisku nie jest bowiem tożsamą z kontrolą jakości produkcji i usług, o której mowa w Dziale XIV pod pozycją 24 wykazu, która dotyczy kontroli jakości produkcji w zakładach produkcyjnych lub świadczących usługi, na oddziałach i wydziałach, których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Do magazynu, w którym pracował ubezpieczony dostarczano już gotowe produkty.

Sąd Okręgowy podkreślił, iż z uwagi na to, iż przed tut. Sądem, między tymi samymi stronami na okoliczność pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych w tych samych okresach, które ubezpieczony wskazał w obecnym odwołaniu, toczyła się sprawa pod sygn. akt IV U 930/14, Sąd oddalił wniosek ubezpieczonego o ponowne przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka J. P. i ubezpieczonego w charakterze strony, jako niecelowe i sprzeczne z zasadą ekonomii procesu.

Analizując zgromadzony w sprawie materiał dowodowy Sąd I instancji doszedł do przekonania, że do stażu pracy w szczególnych warunkach należy zaliczyć na podstawie wykazu A dział VIII poz.3 załącznika do w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, okres pracy ubezpieczonego w (...) w N. na stanowisku traktorzysty od 8 maja 1972r. do 17 listopada 1972r., co stanowi 6 miesięcy i 9 dni oraz okres odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej od(...)do(...), co stanowi 1 rok, 11 miesięcy i 15 dni. Zauważyć bowiem należy, że bezpośrednio po zakończeniu odbywania służby wojskowej ubezpieczony podjął pracę w szczególnych warunkach w Kombinacie (...) na podstawie umowy o pracę z 2 maja 1977r. na stanowisku monter instalacji sanitarnych (k.21 akt osobowych). Praca tego rodzaju zaliczona jest do pracy w szczególnych warunkach o czym stanowi wykaz A dział V poz.1 załącznika do w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Reasumując Sąd Okręgowy wskazał, że po zaliczeniu do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia ubezpieczonego w (...) w N. od 8 maja 1972r. do 17 listopada 1972r. (6 miesięcy i 9 dni), okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej od (...) do(...) (1 rok, 11 miesięcy i 15 dni), a także okresów pracy ubezpieczonego w Kombinacie (...) na stanowisku monter instalacji sanitarnych, a zatem okresu od 14 marca 1973r. do 30 października 1973r., od 2 maja 1977r. do 23 września 1981r. i od 1 kwietnia 1983r. do 30 września 1987r., co łącznie stanowi 9 lat, 6 miesięcy i 11 dni, ubezpieczony nie spełnia przesłanki 15 lat pracy w szczególnych warunkach wymaganej do ustalenia prawa do rekompensaty. Wykazany przez niego okres pracy w szczególnych warunkach wynosi bowiem 12 lat i 5 dni.

Mając to na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art.477¹⁴ §1 k.p.c. odwołanie ubezpieczonego oddalił (uzasadnienie k. 24-30).

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 10 czerwca 2019 roku złożył wnioskodawca, zaskarżając wyrok w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1) naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 365 k.p.c. i art. 366 k.p.c. oraz art. 235 k.p.c. poprzez oparcie się przez Sąd Okręgowy przy wyrokowaniu wprost na ustaleniach faktycznych oraz ocenach prawnych dokonanych w poprzednio toczącej się pomiędzy stronami w sprawie o emeryturę o sygn. akt IV U 930/14, którymi nie był on bynajmniej w tej sprawie związany (brak związania oraz res iudicata, jak również art. 233 § 1 k.p.c., jak również art. 217 § 2 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. poprzez:

a) przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów i brak wszechstronnego rozważenia przez Sąd I Instancji zebranego materiału dowodowego w sprawie, zwłaszcza w zakresie oceny dowodu z dokumentów zawartych w aktach sprawy, jaka toczyła się przed Sądem Okręgowym w Siedlcach sygn. akt IV U 930/14 (w tym w szczególności zeznań świadków: J. P. oraz S. K.) oraz aktach osobowych ubezpieczonego z okresu jego zatrudnienia w Kombinacie (...), jak również złożonej opinii biegłego z zakresu bhp mgr inż. A. B. z dnia 3 lipca 2016 roku ze sprawy o sygn. akt XIII U 715/16 Sądu Okręgowego w Warszawie oraz wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 września 2016 roku o sygn. akt XIII U 715/16 wraz z uzasadnieniem;

b) niedopuszczenie dowodu z: dokumentów zawartych w aktach sprawy toczącej się przed Sądem Okręgowym w Warszawie XIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 września 2016 roku o sygn. akt XIII U 715/16, jak również przesłuchania w charakterze świadka J. P. oraz przesłuchania ubezpieczonego w charakterze strony na okoliczność, iż w okresie od 13 grudnia 1972 roku do 30 czerwca 1989 roku, będąc zatrudnionym w Kombinacie (...) ubezpieczony pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach pomimo, że zachodziły podstawy do takiego działania (w sprawie pojawiły się bowiem nowe okoliczności oraz dowody w postaci opinii biegłego z zakresu bhp ze sprawy o sygn. akt XIII U 715/16 Sądu Okręgowego w Warszawie oraz wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 września 2016 roku o sygn. akt XIII U 715/16 wraz z uzasadnieniem, a ponadto brak jest tożsamości niniejszej sprawy ze sprawą o sygn. akt IV U 930/14, która toczyła się wcześniej z wniosku ubezpieczonego o emeryturę (brak związania Sądu wcześniej poczynionymi ustaleniami), tak więc postępowanie w niniejszej sprawie winno zostać przeprowadzone od nowa z zachowaniem zasady bezpośredniości, co doprowadziło do nieuzasadnionego przyjęcia, iż ubezpieczony nie legitymuje się niezbędnym do uzyskania prawa do rekompensaty stażem pracy w warunkach szczególnych (15 lat) i tym samym nie zostały spełnione warunki do przyznania mu prawa do tej rekompensaty;

2) sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, iż ubezpieczony nie legitymuje się niezbędnym do uzyskania prawa do rekompensaty stażem pracy w warunkach szczególnych (15 lat) podczas, gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstaw do takich ustaleń;

3) naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 21, 22 i 23 w zw. z art. 2 ust. 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 roku, poz. 965 ze zm.) i w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w zw. z § 2 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku 1 emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43, ze zm.) oraz poz. 1 Dział V Wykazu A, poz. 3 dział VIII Wykazu A i poz. 24 dział XIV Wykazu A załącznika Nr 1 do tego rozporządzenia poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, które doprowadziło Sąd I Instancji do błędnego uznania, że ubezpieczony nie legitymuje się niezbędnym do uzyskania prawa do rekompensaty stażem pracy w warunkach szczególnych (15 lat) i tym samym nie zostały spełnione warunki do przyznania mu prawa do tej rekompensaty.

Wskazując na powyższe podstawy apelacji apelujący wniósł o:

1) zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 10 czerwca 2019 roku w całości i przyznanie ubezpieczonemu prawa do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych – po przeprowadzeniu uzupełniającego postępowania dowodowego polegającego na dopuszczeniu i przeprowadzeniu dowodów z: dokumentów zawartych w aktach sprawy toczącej się przed Sądem Okręgowym w Warszawie XIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych o sygn. akt XIII U 715/16, jak również przesłuchania w charakterze świadka J. P. oraz przesłuchania ubezpieczonego w charakterze strony na okoliczność, iż w okresie od 13 grudnia 1972 roku do 30 czerwca 1989 roku, będąc zatrudnionym w Kombinacie (...) ubezpieczony pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach, o dopuszczenie dowodu z których wniósł;

2) zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kosztów niniejszego postępowania, w tym kosztów z tytułu zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Względnie natomiast Z. L. wniósł o uchylenie w całości wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 10 czerwca 2019 roku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji z pozostawieniem mu rozstrzygnięcia o kosztach procesu, w tym kosztach postępowania odwoławczego (apelacja k. 34-36v.).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu. Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie. Sąd Apelacyjny akceptuje w całości ustalenia faktyczne jak i wywody prawne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, zatem nie zachodzi konieczność ich powtarzania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1998 r. II CKN 923/97, OSNC 1999).

Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia prawa procesowego wskazanego w apelacji, w szczególności art. 365 k.p.c., art. 366 k.p.c. oraz art. 235 k.p.c. poprzez oparcie się przy wyrokowaniu wprost na ustaleniach faktycznych oraz ocenach prawnych dokonanych w poprzednio toczącej się pomiędzy stronami sprawie o emeryturę sygn. akt IV U 930/14

Wbrew zarzutom apelacji Sąd jest związany wskazanymi w uzasadnieniu ustaleniami mającymi wpływ na końcowe rozstrzygnięcie, w szczególności ustaleniami prejudycjalnymi, których skutkiem było wydanie określonego wyroku lub postanowienia orzekającego co do istoty sprawy.

Prawomocność materialna orzeczenia wyraża się w nakazie przyjmowania przez sądy rozstrzygające inne sprawy, że w danej sytuacji stan prawny przedstawia się tak, jak to wynika z wcześniejszego orzeczenia sądu, przy czym dla określenia granic prawomocności materialnej orzeczenia mogą mieć znaczenie, wskazane wyżej okoliczności objęte jego uzasadnieniem (porównaj między innymi cytowany wyżej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2007 r. II CSK 452/06).

Z treści art. 365 k.p.c., którego apelujący naruszenie zarzucił wynika, że wyrok sądu lub postanowienie orzekające co do istoty sprawy wydane w innej sprawie, jeżeli są prawomocne, wiążą nie tylko strony i sąd, który wydał wyrok ale też i inne sądy w zakresie takim, jakie rozstrzygnięcie zawarto w sentencji

Wprawdzie, jak wyżej wskazano, na podstawie art. 365 § 1 kpc moc wiążąca wyroku i postanowienia orzekającego co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym, dotyczy w zasadzie związania treścią jego sentencji a nie uzasadnienia, jednakże przy orzeczeniach oddalających powództwo lub wniosek w postępowaniu nieprocesowym, gdy z sentencji nie wynika zakres przedmiotowy rozstrzygnięcia, doniosłe i wiążące mogą być również motywy rozstrzygnięcia zawarte w uzasadnieniu orzeczenia, szczególnie ustalenia prejudycjalne sądu, prowadzące do oddalenia powództwa lub wniosku w całości lub w części (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2012 r. V CSK 485/11, z dnia 13 października 2005 r. I CK 217/05, z dnia 15 lutego 2007 r. II CSK 452/06, OSNC-ZD rok 2008, nr A, poz. 20, z dnia 8 marca 2010 r. II PK 258/09, z dnia 29 września 2011 r. IV CSK 652/10). Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 12 marca 2003 r. III CZP 97/02 (OSNC rok 2003, nr 12, poz. 160), sąd nie jest związany ustaleniami wynikającymi z

uzasadnienia orzeczenia w takim zakresie, w jakim nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia zawartego w wydanym wyroku.

Sądy rozpoznające nowy spór między tymi samymi stronami muszą przyjmować, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto to w prawomocnym, wcześniejszym wyroku, a więc w ostatecznym rezultacie procesu uwzględniającym stan rzeczy na datę zamknięcia rozprawy. Taka jest treść prawomocnego orzeczenia, o którym stanowi przepis art. 365 § 1 KPC, a więc treść wyrażonej w nim indywidualnej i konkretnej normy prawnej. A zatem w kolejnym postępowaniu, w którym pojawia się ta sama kwestia, nie może być ona już ponownie badana.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że przed Sądem Okręgowym w Siedlcach, między tymi samymi stronami na okoliczność pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych w tych samych okresach, które ubezpieczony wskazał w obecnym odwołaniu, toczyła się sprawa pod sygn. akt IV U 930/14. Rozstrzygnięcie niniejszej sprawy wymagało również zbadania, czy ubezpieczony spełnia przesłankę wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach. Z uzasadnienia wyroku w sprawie IV U 930/14 i poczynionych ustaleń wynika, że niewykazanie przez wnioskodawcę 15 lat pracy w szczególnych warunkach było podstawą oddalenia odwołania ubezpieczonego od decyzji odmawiającej prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. W niniejszym postępowaniu wnioskodawca domagał się ponownej oceny prawnej tożsamy okoliczności które stanowiły okoliczności sporne w prawomocnie zakończonej sprawie IV U 930/14. W świetle powyższych rozważań ta sama kwestia nie mogła być przedmiotem ponownego postępowania dowodowego i zarzuty apelacji w tym względzie są niezasadne. Z powyższych względów Sąd Apelacyjny także nie znalazł podstaw do prowadzenia dalszego postępowania dowodowego, co skutkowało oddaleniem wniosków dowodowych zgłoszonych w apelacji.

Apelujący nie wykazał również naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 233 par 1 k.p.c. Skarżący nie wykazał, że przy czynieniu zaprezentowanych ustaleń Sąd pierwszej instancji przekroczył granice swobodnej oceny dowodów zakreślone w art. 233 § 1 KPC, w szczególności nie wykazał, aby wnioski wyciągnięte przez ten Sąd ze zgromadzonego materiału dowodowego sprzeciwiały się zasadom logicznego rozumowania czy doświadczenia życiowego.

Jednakże zdaniem Sądu Apelacyjnego zarzuty naruszenia opisanych przepisów, zaniechanie zasady bezpośredniości w przeprowadzeniu dowodów nie mają znaczenia dla prawidłowości rozstrzygnięcia zawartego w wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd drugiej instancji przypomina, że - jak wynika z definicji ustawowej zawartej w art. 2 ust. 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2015r., poz.965 ze zm.), - przewidziana w niej rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej. Przy czym, na podstawie art. 21 ust. 1 tej ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący co najmniej 15 lat. Równocześnie, stosownie do art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Przepisy te muszą być odczytywane łącznie i rozważając prawo do rekompensaty, nie można tracić z pola widzenia jej odszkodowawczego charakteru określonego powołaną definicją.

Sąd Apelacyjny podkreśla w związku z tym, że z przytoczonej definicji rekompensaty jednoznacznie wynika, że ratio legis wprowadzenia tego rozwiązania było dążenie do wyrównania szkody poniesionej przez osoby legitymujące się piętnastoletnim stażem pracy w warunkach szczególnych, a niespełniające innych warunków do przyznania im emerytury z tytułu takiego zatrudnienia, czyli zarówno emerytury w trybie art. 184 ustawy emerytalnej, jak i emerytury pomostowej. Inaczej mówiąc, można przyjąć, że fakt wykonywania przez 15 lat pracy w warunkach szczególnych (niezależnie od innych warunków ustawowych) może skutkować uzyskaniem prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym lub zastępującej ją emerytury pomostowej lub rekompensaty, gdy nie ma się prawa do żadnego z tych świadczeń ze względu na zapisy ustawowe. Otóż bowiem z definicji rekompensaty wynika, że jest ona kierowana do tych ubezpieczonych, którzy wskutek wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych - zawężającej krąg

uprawnionych do tego świadczenia w stosunku do zakresu podmiotowego poprzedniej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze - i następnie braku możliwości skutecznego ubiegania się o emeryturę w wieku obniżonym, przy wykazaniu spełnienia warunku wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze zawartej w art. 32 i 46 ustawy emerytalnej - wobec wygaszania powyższego świadczenia - utracili możliwość ubiegania się o emeryturę z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, jak i dodatkowo nie nabędą uprawnień do emerytury pomostowej. Sąd drugiej instancji zauważa ponadto, że ustawodawca, ustanawiając prawo do rekompensaty, wprost wprowadził wynikającą z art. 21 ust. 2 ustawy przesłankę negatywną, jaką jest nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W tym kontekście należało zatem stwierdzić, że o nabyciu prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego stanowi art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, przewidujący powstanie prawa do świadczeń z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Nabycie prawa do świadczeń, w tym do emerytury, należy zaś wiązać ze spełnieniem ustawowych warunków nabycia tego prawa i równocześnie nie można nabycia prawa utożsamiać z przyznaniem i wypłatą świadczenia, którą to kwestię reguluje art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, nakazujący wypłacanie świadczenia od dnia powstania prawa, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego uzasadniony jest więc pogląd, że rekompensata nie przysługuje każdemu ubezpieczonemu, który nabył prawo do emerytury w wieku obniżonym niezależnie od realizacji takiego uprawnienia. Teza ta ma zaś swoją wagę dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. W świetle przeprowadzonych dowodów wnioskodawca nie udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a tym samym prawo do rekompensaty mu nie przysługuje. Otóż, przyjmując nawet, że wnioskodawca wykazałby fakt wykonywania pracy w warunkach szczególnych przez okres ponad 15 lat w całości mieszczący się przed dniem 1 stycznia 1999 r., czego domaga się apelacja oraz dodatkowo na dzień 1 stycznia 1999 r. przy wykazaniu przez ubezpieczonego okresu składkowego i nieskładkowego w wymiarze ponad 25 lat - należałoby wskazać, iż w świetle powyższego wnioskodawca (w wieku przekraczającym 60 rok życia) mógłby skutecznie ubiegać się o emeryturę z tytułu pracy w warunkach szczególnych, przy odpowiednim zastosowaniu art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej. Tego typu konstatacja jednoznacznie wskazuje, że w stosunku do wnioskodawcy nie można by wtedy stanowczo stwierdzić, że utracił on możliwość nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Jeśli bowiem wykazałby posiadanie 15 lat pracy w warunkach szczególnych do dnia 1 stycznia 1999 r. w sytuacji spełnienia pozostałych warunków, co w przypadku wnioskodawcy miało miejsce, nabyłby prawo do wcześniejszej emerytury. Należy zatem stwierdzić, że ubezpieczony w przypadku udowodnienia 15 lat pracy w szczególnych warunkach na dzień 1.01.1999 roku (po tej dacie wnioskodawca nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze) nie poniósł szkody przez działania ustawodawcy zmieniającego system emerytalny i stąd brak podstaw do przyznania mu rekompensaty. Na poparcie przedstawionego stanowiska przywołać należy motywy zawarte w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018 r. (III UK 88/17). I tak, Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanego wyroku stwierdza, iż - co już wcześniej zostało podniesione - zgodnie z ustawową definicją zawartą w art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej. Gramatyczna wykładnia ustawowej definicji rekompensaty jednoznacznie wskazuje, że świadczenie to dotyczy takich ubezpieczonych, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to znaczy takich ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie wyżej określonych warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Potwierdzeniem tej tezy jest wykładnia art. 2 pkt 5 dokonywana z uwzględnieniem reguł funkcjonalnych (celowościowych). Celem tego przepisu - jak słusznie podnosi Sąd Najwyższy - jest bowiem przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi on dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Nie dotyczy on natomiast ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia. Sąd Najwyższy trafnie wskazał, że również regulacja art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych potwierdza taki sposób rozumienia omawianej

rekompensaty. O ile bowiem w ust. 1 przewiduje on pozytywną przesłankę nabycia prawa do rekompensaty, którą stanowi legitymowanie się co najmniej piętnastoletnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, które przy spełnieniu pozostałych warunków dawałoby przecież podstawę do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym według dotychczas obowiązujących przepisów, o tyle w ust. 2 wymienia także przesłankę negatywną, stanowiąc, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Łączne odczytanie art. 2 pkt 5 oraz art. 21 ust. 2 ustawy jednoznacznie wskazuje więc, że w drugim z wymienionych przepisów nie chodzi o nabycie prawa do jakiegokolwiek emerytury, ale do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na jednej z podstaw przewidzianych w ustawie emerytalno-rentowej. Niemożność wcześniejszego skorzystania z uprawnień emerytalnych na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów – w ocenie Sądu Najwyższego – stanowi bowiem ową szkodę, którą rekompensata ma naprawić przez przyznanie odpowiedniego dodatku do kapitału początkowego (art. 23 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych). Sąd Najwyższy trafnie przy tym podkreśla, że zarówno art. 2 pkt 5, jak i art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych posługują się tym samym pojęciem nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej, przy czym pierwszy z nich mówi o utracie możliwości nabycia tego prawa jako jednym z (pozytywnych) elementów definicji rekompensaty, natomiast drugi z tych przepisów uznaje nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emerytalnej za negatywną przesłankę prawa do rekompensaty. Kluczowa dla rozstrzygnięcia kwestii, kto może skutecznie ubiegać się o prawo do rekompensaty, a kto tego prawa zostanie pozbawiony, jest zatem – według Sądu Najwyższego – prawidłowa wykładnia pojęcia „nabycie prawa do emerytury”, przy dokonywaniu której bez wątpienia pomocne będą odnoszące się do tego pojęcia wypowiedzi doktryny oraz orzecnictwa. Tak w doktrynie jak i w judykaturze wyodrębnia się zaś nabycie prawa *in abstracto* (w wyniku kształtującego działania norm prawnych na sferę prawną ich adresatów, którego istota wyraża się w tym, że spełnienie warunków określonych hipotezą normy prawnej w sposób konkretny, sprawdzalny i pozytywny sprawia, iż dyspozycja normy znajduje zastosowanie jako czynnik automatycznie kształtujący sferę prawną określonych podmiotów) oraz nabycie prawa *in concreto* (na podstawie decyzji administracyjnych dotyczących osób indywidualnie chronionych). W ubezpieczeniach społecznych regułą jest przy tym kształtowanie sfery prawnej ubezpieczonych i instytucji ubezpieczeniowej z mocy prawa. Dlatego też, prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych powstają z zastosowaniem mechanizmu ich nabywania *in abstracto* (por. R. Babińska: *Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych*, Warszawa 2007, s. 13-44 oraz K. Ślebzak: *Ochrona emerytalnych praw nabytych*, Warszawa 2009, s. 74-95 i powołana tam literatura oraz orzecnictwo). Generalną zasadę, zgodnie z którą prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia, ustanawia art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej. Regulację tę rozumie się natomiast w ten sposób, że jeżeli wszystkie przesłanki nabycia prawa do emerytury (lub renty) zostały spełnione, to prawo do świadczenia powstaje, nawet gdy nie został złożony wniosek o jego przyznanie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 listopada 2014 r., I UK 100/14, oraz z dnia 18 lutego 2015 r., I UK 225/14, OSNP 2016 nr 11, poz. 141). Nabycie prawa *in abstracto* nie aktualizuje natomiast obowiązku instytucji ubezpieczeniowej do ustalenia i realizacji świadczenia, bez uprzedniego podjęcia przez ubezpieczonego stosownej czynności, tj. złożenia wniosku emerytalnego (rentowego), przez którą to czynność wnioskodawca ujawnia się jako uprawniony do świadczenia i zainteresowany jego realizacją. Przewidziany w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej wniosek o świadczenie nie jest zatem elementem układu warunkującego nabycie prawa do emerytury, gdyż ten jest zawarty w przepisach ustawy określających warunki do przyznania tego świadczenia. Jak zauważył Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 grudnia 2000 r. (III ZP 2/00), wniosek o przyznanie świadczenia stanowi jedynie żądanie realizacji powstałego *ex lege* prawa. Moment złożenia wniosku ma natomiast znaczenie dla określenia początkowej daty uruchomienia wypłaty emerytury lub renty. Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, świadczenia wypłaca się bowiem poczynając od dnia powstania prawa do nich, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Ukształtowana tym przepisem relacja między nabyciem prawa do świadczenia a jego realizacją wyklucza możliwość wstecznego wypłacania emerytury lub renty, tj. za okres po nabyciu prawa do świadczenia a przed złożeniem wniosku o jego realizację, co ma zapobiegać zjawisku kapitalizacji świadczeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2011 r., I UK 86/11). Skoro nabycie prawa do świadczenia emerytalno-rentowego następuje z mocy ustawy, z chwilą spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich warunków wymaganych do jego powstania, decyzja organu rentowego ustalająca to prawo ma charakter deklaratoryjny (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010 r., II UZP 3/11). Ani data złożenia wniosku, ani data wydania decyzji nie przesądza

więc o stanie prawnym mającym zastosowanie do oceny istnienia po stronie wnioskodawcy prawa do dochodzonego świadczenia. Zatem istnienia prawa do świadczeń, wiążącego się ze spełnieniem warunków nabycia tego prawa nie można utożsamiać z przyznaniem świadczenia. Przyznaniem świadczenia jest ustalenie prawa do jego pobierania, a więc do wypłaty (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2006 r., III UK 95/06). Podsumowując ten wątek rozważań, Sąd Najwyższy zasadnie podniósł, iż rekompensata, o której mowa w art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, nie przysługuje osobie, która ex lege nabyła prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, chociażby nie złożyła wniosku o to świadczenie i nie uzyskała prawa do niego potwierdzonego decyzją organu rentowego. Odnosząc ten pogląd do okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, Sąd Apelacyjny uznaje, że rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku jest prawidłowe. Skarżący faktycznie nie legitymował się wynoszącym 15 lat okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach w całości przypadającym w czasie przed dniem 1 stycznia 1999 r. co oznacza niespełnienie przez niego przesłanki pozytywnej określonej w art. 21 ust. 1 ustawy i brak prawa do rekompensaty. Natomiast gdyby wnioskodawca legitymował się wynoszącym 15 lat okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach w całości przypadającym w czasie przed dniem 1 stycznia 1999 r. i w okresie tym miał także ponad dwudziestopięcioletni łączny okres składkowy i nieskładkowy, to po osiągnięciu 60 lat życia, nabył on prawo do emerytury na podstawie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej. To powodowało zaś, że spełniłby negatywną przesłankę prawa do rekompensaty, przewidzianą w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych. Tym samym zarzuty apelacji naruszenia opisanych przepisów prawa materialnego są bezpodstawne. Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd Apelacyjny orzekł na mocy art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Danuta Dadej-Więsyk Małgorzata Pasek Elżbieta Czaja